

„Lielupes pavasara pludas
nepošta, bet svētī. Tās aizgāja,
Straumēnos nekādu lielu postu
nenodarījušas. Tikai šur tur uz
sējumiem bij nomestas milzīgas
velēnas ar visiem krūmiem, ko
ledus bija izrāvis un nēsājis
apkārt un tad pametis.”

Straumēni (Edvarts Virza, 1933)



PALI
PLŪDI
PALIENES



LATVIJAS PALIENU PĻAVU ATJAUNOŠANA EIROPAS SAVIENĪBAS PRIORITĀRO SUGU UN BIOTOPU AIZSARDZĪBAI

Projekta norises laiks 2004. g. oktobris – 2008. g. jūnijs



- Izpildītājs** Latvijas Dabas fonds
- Partneri** Dabas aizsardzības pārvalde, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, Latvijas Ornitoloģijas biedrība un iesaistītās pašvaldības*
- Finansētāji** Eiropas Savienības LIFE-Daba programma, ANO Attīstības programma/Pasaules Vides fonds, LR Vides ministrija
- Projekta norises vietas** 16 teritorijas visā Latvijā: Sitas un Pededzes paliene, Mugurves pļavas, Pededzes lejtece, Dvietes paliene, Burgas pļavas, Sedas purvs, Vidusburtnieks (2 teritorijas), Rūjas paliene, Burtnieku ezera pļavas, Lielupes palienes pļavas, Svētes paliene, Kalnciema pļavas, Raķupes ieleja, Durbes ezera pļavas un Užavas augštece.

Galvenie mērķi

- bioloģiski vērtīgāko un pašlaik aizaugošo palienu pļavu atjaunošana;
- palienu pļavu ilgtspējīgas apsaimniekošanas nodrošināšana, saglabājot apdraudētajām sugām piemērotas dzīvotnes.

*Iesaistītās partnerpašvaldības:

Alsungas pagasts, Ances pagasts, Burtnieku pagasts, Burtnieku novads, Dundagas pagasts, Durbes novads, Dvietes pagasts, Ērgemes pagasts, Ilūkstes novads, Jelgavas pilsēta, Jeru pagasts, Kalnciema pilsēta, Litenes pagasts, Līvberzes pagasts, Rugāju pagasts, Sedas pilsēta, Sēju pagasts, Stradu pagasts, Valgundes pagasts, Valkas pagasts, Vilpulkas pagasts.

Vairāk informācijas Latvijas Dabas fonda mājas lapā www.ldf.lv

- Izdevējs** LIFE-Daba projekts "Palienu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem"
Nr.: LIFE04NAT/LV/000198
- Teksta autori** Mārtiņš Kalniņš, Zane Pīpkalēja
- Konsultanti** Ainārs Auniņš, Andris Klepers, Jānis Reihmanis, Dāvis Gruberts, Viesturs Lārmanis, Inga Račinska
- Fotogrāfiju autori** Aivars Petriņš, Edmunds Račinskis, Mārtiņš Kalniņš, Dmitrijs Teļnovs, Andris Klepers, Ainārs Auniņš, Gints Mālkalnetis, Jānis Reihmanis
- Zīmējumu autori** Toms Liniņš, Andris Klepers, Dāvis Gruberts
- Māksliniece** Kristīna Bondare
- Iespiests** Jelgavas tipogrāfija

Iespiests uz videi draudzīga papīra
2007, Latvijas Dabas fonds

Pirmā vāka attēli:

Zosu bars Durbes ezera pļavās
Viensēta Raķupes dabas liegumā
Ķīkuts
Rūjas paliene (fona foto)

Rūjas paliene



Dvietes palienes atjaunošana

KĀ SADZĪVOT UN GŪT LABUMU NO PALIEM

1. Nebūvējiet savu māju, pirti un citas ēkas palienē! (Tad nebūs katru pavasarī *Panorāma* jāaicina, lai parādītu, ka skapis ūdenī, bet kurpes saliktas uz skapja.)
2. Gandrīz visas lielās palienes ir bioloģiski vērtīgi zālāji. Piesakoties Lauku atbalsta dienestā uz vēlo pļaušanu, jūs kompensēsiet citādi negūtos ienākumus. Neuzariet palienes, jo tad atbalstu nesaņemsiet un ieguvums būs mazāks nekā gaidījāt!
3. Necentieties palienu nosusināt! No neregulāras applūšanas jūs šo platību tāpat nepaglābsiet (kaut arī tā būs retāka), bet noņemsiet sev garantētus ikgadējus ienākumus un apdraudēsiet zemju īpašniekus, kas dzīvo lejpus pa upi no jums.
4. Sākumā palienes pļaušanai izvēlieties izvēlieties vasaras beigu sausāko periodu, kas katru gadu var būt citā laikā. Ja platības lielas, centieties visu nenoplaut vienā paņēmienā. Vislabāk, ja dažādas vietas pļauj ar pāris nedēļu atstarpi - pavasarī putniem būs pieejamas vietas ar dažādu pērnā atāla zemeņa augstumu.
5. Vietas, ko nav iespējams mehanizēti nopļaut, var mēģināt noganīt. Pļaušana nav vienīgais palienes apsaimniekošanas veids, galvenais, lai pļava neaizaug.
6. Organizējiet palu tūrismu! Tā ir Latvijā jauna un mazapgūta niša. Būs ne mazums to, kas gribēs braukt ar laivu starp krūmiem un aploku stabiem.
7. Dodieties pastaigās un pārgājienos gar mazajām, palu laikā pārplūdušajām Latvijas upītēm - varbūt redzēsiet ne tikai putnus un ūdenstūristus, bet arī skaistus un pārsteidzošus ūdenskritumus, kuros ūdens ir tikai pavasara palu laikā.

Šī brošūra domāta gan tiem, kuru īpašumi atrodas palienēs, gan tiem, kas par palienēm grib uzzināt ko vairāk. Brošūras mērķis ir parādīt atšķirību starp paliem un plūdiem. Arī to, ka Latvijas platuma grādos pali ir nepieciešami.

Jau mūsu senči ir pratuši sadzīvot ar paliem. To varam lasīt arī Edvarta Virzas „Straumēnu” citātos, kur autors ir precīzi aprakstījis 19. gadsimta zemnieku sētu un norises tajā.

Cilvēka aktivitāšu - mežu izciršanas, purvu nosusināšanas, upju gultņu iztaisnošanas un iedambēšanas rezultātā - pali pārtop plūdus un kļūst par nozīmīgu problēmu pašiem cilvēkiem. Gan vides, gan sociāla rakstura problēmas rodas arī tad, kad cilvēki apbūvē upes palieni un pēc tam cenšas novērst šo palienu dabisko applūšanu.

Mēs esam par paliem, bet neaizstāvam plūdus!

„Ūdeņi bija atmodušies un meklēja sev ceļu.
Jo tas ir to liktenis, ka tie baidās palikt vieni
un, cīnīdamies ar visādām pretvarām, grib
saplūst kopā.”

Straumēni



KAS IR KAS

Pali - upes gada cikla dabiska sastāvdaļa (parasti noteiktā sezonā un vietā), kad, ceļoties upes ūdens līmenim, parasti notiek upei piegulošo teritoriju - paliņu - applūšana. Palus izraisa sniega, ledus kušana un lietus noteiktā sezonā. Atkarībā no ģeogrāfiskā stāvokļa upes pali var ilgt no 10-20 dienām līdz 3-4 mēnešiem.

Plūdi - neregulāra (jebkurā gadalaikā un vietā) ūdens līmeņa celšanās, kuras laikā notiek lielu ūdenstilpei piegulošo teritoriju - paliņu un citu teritoriju - applūšana. Plūdus izraisa sniega segas strauja kušana, spēcīgas un ilgstošas lietusgāzes, ledus un vižņu sastrēgumi pavasarī un rudenī. Vienā un tajā pašā teritorijā plūdi var atkārtoties vairākas reizes gadā.

Paliene - ūdenstilpes ielejas zemākā daļa (palu terase), kas atrodas ūdenstilpes krastā vai krastos un periodiski pilnīgi vai daļēji applūst. Mazo upju palienes platums ir no dažiem metriem līdz kilometram, bet lielo - līdz vairākiem kilometriem. Ezeru paliņu platības mēdz būt dažādas - atkarīgas no apkārtnes reljefa. Palienē, uzkrājoties palu ūdeņu sanesumiem, veidojas paliņu jeb aluviālās augsnes, kam ir augsta auglība, un tās ir piemērotas visdažādākajiem kultūraugiem.

atbūda - sens apvidvārds, ar ko apzīmē Daugavas palus Dvietes senlejas rajonā

luksti - palu un paliņu pļavu vietējais nosaukums, biežāk lietots Augšzemē un Ziemeļvidzemē

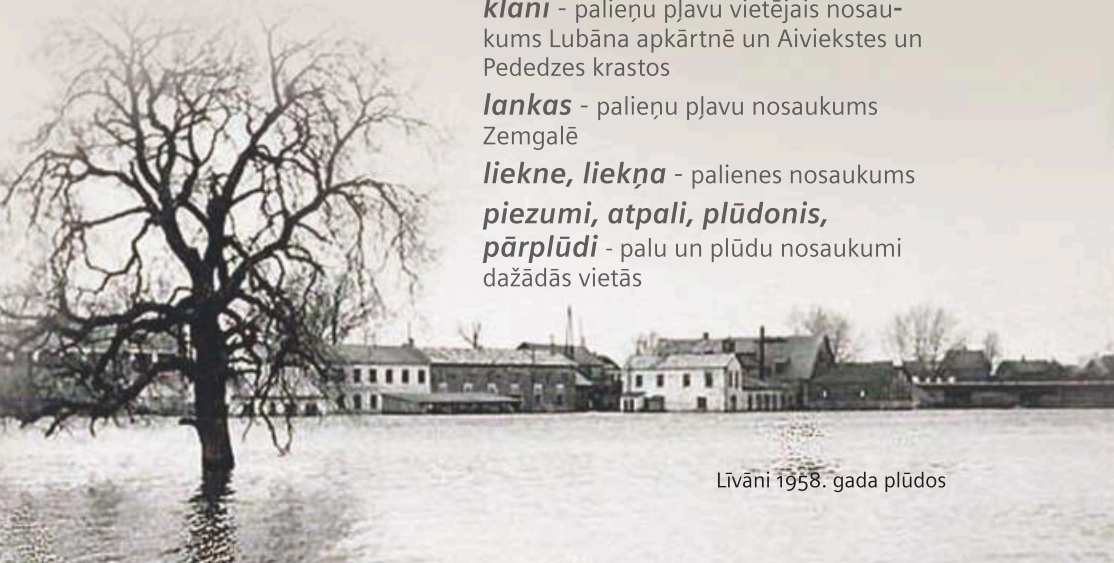
klāni - paliņu pļavu vietējais nosaukums Lubāna apkārtnē un Aiviekstes un Pededzes krastos

lankas - paliņu pļavu nosaukums Zemgalē

liekne, liekņa - palienes nosaukums

piezumi, atpali, plūdonis,

pārplūdi - palu un plūdu nosaukumi dažādās vietās



Līvāni 1958. gada plūdus

CITĀDS SKATĪJUMS UZ PALIEM

Uz plūdiem un palu ūdeņiem var raudzīties dažādi. Vispirms var mēģināt pieņemt tos kā neatņemamu gada sastāvdaļu, mēģinot sadzīvot ar to nestajām pārmaiņām, necenšoties pretoties dabai un to ietekmēt. Galu galā varam atrast ļoti daudzus iemeslus, papildus jau iepriekš minētajiem, kāpēc par palu ūdeņiem priecāties.

Pavasara pali ir ekstrēmā ūdenstūrisma aktīvākais un interesantākais periods, kura maksimums parasti ir marta beigās, aprīļa sākumā, kad braucamas daudzās, pat visai neievērojamas Latvijas upes un upītes. Dīemžēl mazajās upēs palu laiks ir daudz īsāks nekā lielajās, tādēļ palu ūdeņu cienītājiem jābūt vēriņiem, lai nenokavētu ūdens maksimumu tādās tipiskās pavasara upēs kā Amata, Rauna, Vizla, Imula, Amula, Veseta, Dīvaja (Maizīte) u.c.

Jau kopš 20. gs. 60. gadiem Amata pavasaros īpaši vilina ūdenstūrisma piekritējus un, ja kādreiz šeit centrālais notikums bija „Amatas mači”, tad mūsdienās arvien pieaug amatieru - ūdenstūristu skaits, kas nebaidās pierādīt savu varēšanu Amatas palu ūdeņos.



Ūdenstūrisma sacensības lecvā

PALU ATKARĪGIE - ZIVIS, ABINIEKI

Palienes neapšaubāmi bija un ir vērtība zivīm un abiniekiem. Seklajos, siltajos applūdušo pļavu ūdeņos nārsto līdakas un barojas citas zivis. Samazinoties paliņu platībām, samazinājās arī zivju bagātība. Palu ūdeņi bagātināja arī vecupju un dīķu zivju krājumus. Savukārt zāļu krupi var uzskatīt par tipiskāko paliņu apdzīvotāju.



Zaļais krupis

„Visas bedres un grāvji tagad bij pilni zivīm, un, ūdenim nošķrejot, viņas ķēra vai nu rokām, vai durkļiem.”

Straumēni

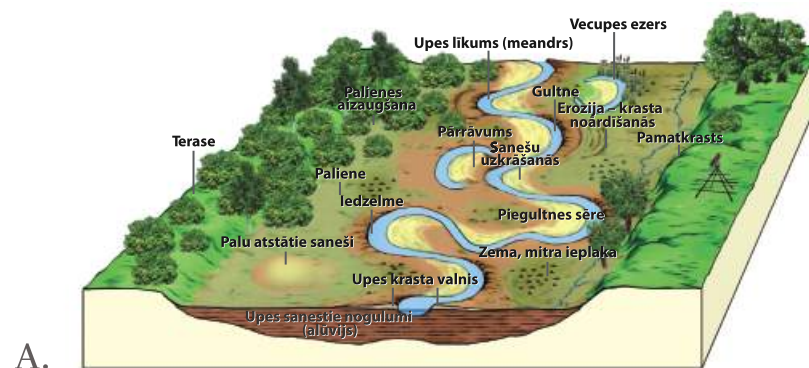


Izņemtie maluzvejnieku tīkli Daugavas paliņē pie Dvietes

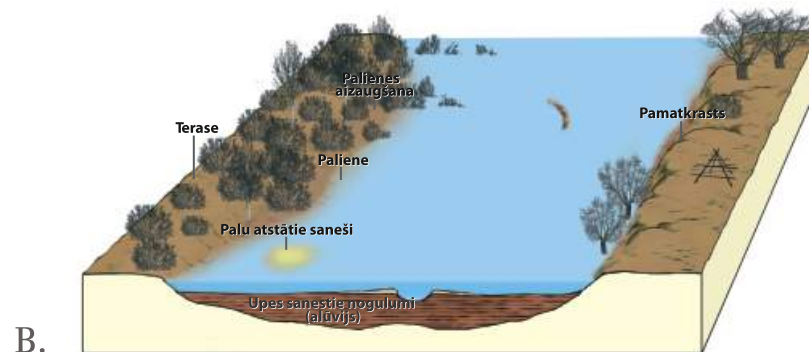
Lidaka

RŪJAS PALIENE

Ziemeļvidzemē plūstošās Rūjas upes garums ir 85 km, bet gada laikā grīvā ūdens caurplūdums mainās no 1^{m3}/sekundē vasaras mazūdens periodā, līdz 30^{m3}/sekundē pavasara palu maksimumā. Līdzīga situācija raksturīga arī citām Latvijas upēm. Upes paliene ir ielejas zemākā daļa, kas regulāri applūst. Mazpārveidotā upe ir dinamiska, un tās gultne nepārtraukti mainās jeb meandrē. Rūjas lejtece ir bagāta ar vecupēm dažādās attīstības stadijās, te atrodamas bebraines un periodiski izžūstošas lāmas. Vecupes veido upes senākie līkumi jeb meandri, kas nošķiras no upes tecējuma, tai mainot gultni. Upes kritums ir 0,5 m/km, bet pavasara palos ūdens līmenis var celties pat par pāris metriem dažu dienu laikā, applūdinot plašas palienes teritorijas līdz pat pamatkrasta nogāzei. Lai arī pārplūdušajās platībās ūdens ir sekls, citkārt tas saglabājas pat vairākas nedēļas. Tas rada īpašus apstākļus noteiktu augu un dzīvnieku sugu pielāgotībai.



A.



B.

Dabiskas upes palienes shēma:
A - mazūdens periodā vasarā
B - palu laikā

PALI UN PLŪDI PASAULĒ

Strauja sniega kušana un spēcīgas lietusgāzes var izraisīt palus, plūdus vai pēkšņus uzplūdus jebkurā pasaules vietā. Pilsētās šīs parādības sagādā vairāk problēmu, jo dabiskā zemes virsma ir apbūvēta ar ūdens necaurļaidīgiem materiāliem. Tomēr paliem un plūdiem ir labvēlīga ietekme uz upju ekosistēmām, gruntsūdens papildināšanu un augšnes auglību.

Plūdi pasaulē

70 % no visiem plūdiem notiek Āzijā. Piekrastes rajonos plūdus izraisa cunami viļņi un tropisko ciklonu darbība. Tāpat arī plaši plūdi izceļas, kad līst ļoti stipri lietus un upes iziet no krastiem. Lēš, ka 20. gadsimta pēdējos 10 gados (apmēram) plūdi ietekmējuši ap 1,5 miljardu pasaules iedzīvotāju.

Globālā sasilšana, temperatūras paaugstināšanās, kuru cēlonis ir neracionāla un intensīva cilvēku saimnieciskā darbība, var izraisīt arvien plašākus un bīstamākus plūdus.

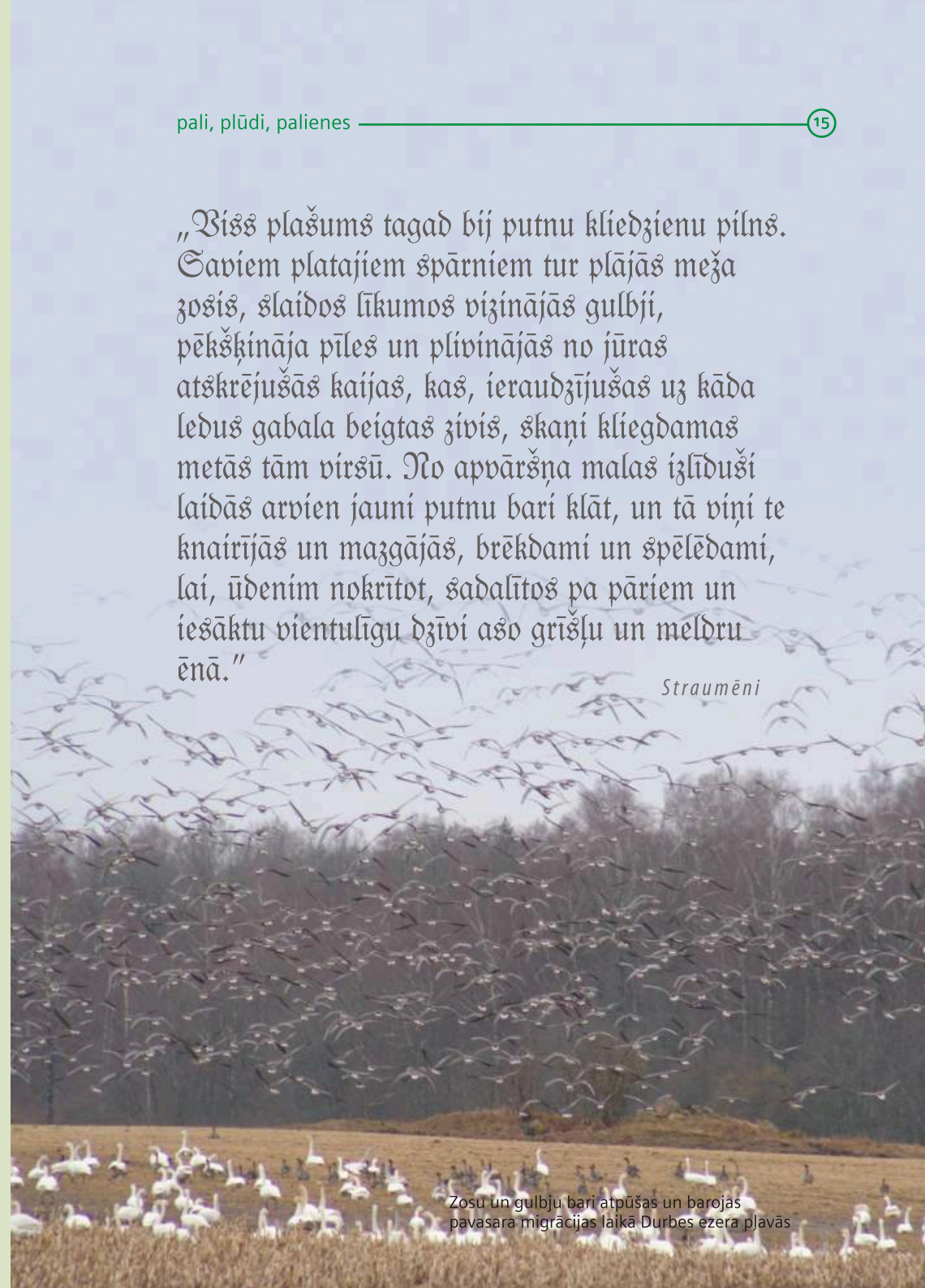
Plūdi Eiropā

Visbiežāk plūdi notiek Eiropas vidienē un dienvidu daļā nokrišņu un citu dabas parādību dēļ. Taču šajā procesā nozīmīga loma ir arī cilvēku darbībai. Mežu izciršana kalnu reģionos veicina noteci, tādējādi palielinot plūdu iespējamību. Lielākajā daļā Eiropas purvi pamatā ir nosusināti, gandrīz visas lauksaimniecības zemes nomeliorētas, kā rezultātā šīs teritorijas neveic sūkļa funkciju un pēc nokrišņiem notece ir ļoti strauja, tā palielinot plūdu risku.

Eiropas Komisija ir izstrādājusi „Direktīvas par plūdu riska novērtējumu un pārvaldību” projektu, kas paredz izveidot vienotu sistēmu pieejai un rīcībai attiecībā uz plūdu riskiem visā Eiropas Savienībā. Šī direktīva papildus akcentē paliņu apgabalu nozīmi kā dabiskiem plūdu aizturētājiem/ buferzonām (4. pants, 2. punkts), ko nepieciešams saglabāt un/ vai atjaunot nolūkā atdot upēm teritoriju (9. pants, 5. punkts). Atbilstoši šai direktīvai arī Latvijā izstrādā „Plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālo plānu”.

„Biss plašums tagad bij putnu kliegzienu pilns. Saviem platajiem spārniem tur plājās meža zosis, slaidos līkumos vīzinājās gulbji, pēkšķināja pīles un plivinājās no jūras atskrējusās kaijas, kas, ieraudzījušas uz kāda ledus gabala beigtas zivis, skaņi kliegdamas metās tām virsū. No apvāršņa malas izlīduši laidās arvien jauni putnu bari klāt, un tā viņi te knairījās un mazgājās, brēkdami un spēlēdami, lai, ūdenim nokrītot, sadalītos pa pāriem un iesāktu vientulīgu dzīvi aso grīšu un meldru ēnā.”

Straumēni



Zosu un gulbju bari atpūšas un barojas pavasara migrācijas laikā Durbes ezera plavās

PALU ATKARĪGIE - PUTNI

Paliņu putnus var iedalīt divās „interesešu grupās”.



Kikuts

Pirmo grupu veido galvenokārt gulbjji, zosis un pīles, kam plašie un seklie ūdeņu klajumi nodrošina labas atpūtas un barošanās vietas pavasara migrāciju laikā. Piemēram, Dvietes palienē vienlaikus sapulcējas pat 25-30 tūkstoši migrējošo ūdensputnu.

Otro grupu veido tie, kas, atkāpjoties palu ūdeņiem, ieņem palienes, lai tur ligzdotu. To skaitā ir ķikuts, kam paliņu pļavas Latvijas apstākļos ir **vienīgais** dzīvei piemērotais biotops. Tikai paliņu pļavas spēj nodrošināt ķikutam nepieciešamos barošanās apstākļus - ilgstoši mitru, irdenu un sliekām bagātu augsni. Paliņu mitrākajās ieplakās un vecupēs ligzdo ormanīši un dumbrcāji. Arī ķīvītes, mērkaziņas, pļavu tilbītes un griezes izvēlas palienes ligzdošanai, savukārt mazais ērglis - kā barošanās vietas. Turklāt griezes paliņu pļavās sasniedz augstāko ligzdošanas blīvumu.



Grieze

Mazie un ziemeļu gulbjji Rakupes palienē

PALI UN PLŪDI LATVIJĀ

Latvijā pali un plūdi ir citādāki nekā Eiropā, parasti tiem ir sezonāls raksturs, galvenokārt pavasaros, kad, kūstot sniegam, upēs ceļas ūdens līmenis un veidojas ledus sastrēgumi Daugavā. Arī stipra vēja ietekmē ūdeni no Rīgas jūras līča iepūš Daugavā, paaugstinoties ūdens līmenim Rīgas pilsētas teritorijā.

Augstākais plūdu līmenis Daugavā pie Rīgas varētu būt sniedzis vairāk nekā 4 m virs vidējā jūras līmeņa. To apstiprina plāksne Māras (Doma) baznīcā, kur iecirsts augstākais 1709. gada plūdu ūdens līmenis. 19. gadsimta beigās Daugavas grīvas posmā sāka plašus regulēšanas darbus, izbūvēja dambjus, daudzas agrākās upes attekas iznīcināja, bet upes galveno gultni padziļināja tā, lai ledus un plūdu ūdeņi varētu ieplūst jūrā bez kavēkļiem.

Lielākos palu ūdeņus pagājušajā gadsimtā Daugava nesusi 1931., 1956. un 1981. gadā, kad ziemas bija ļoti bargas un garas un uzkrājās daudz sniega. 1981. gada ziemā sala periodi mijās ar atkušņiem, upē izveidojās biezs vižņu slānis un pavasara ledus iešanas laikā lielākā daļa Jēkabpils applūda. Arī Lielupē ledus iešana saistīta ar ledus sastrēgumiem, kad zemo krastu dēļ veidojas plaši applūdumi. Lielākie plūdi Lielupes baseinā bija 1951. gadā. Ventā un Gaujā vislielākie ledus un vižņu sastrēgumi un plūdi veidojas lejtecē.

„Bectēvs bij gluži nobažījies, jo ātra sniega kušana nevēstīja neko labu. Daudz ko piedzīvojis savā garaajā mūžā, viņš paredzēja lielus plūdus.”

Straumēni



MELIORĀCIJA

Meliorācija - pasākumu sistēma augsnes radikālai uzlabošanai, galvenokārt tās ūdens režīma regulēšana (nosusinot, apūdeņojot, stādot kokus), augsnes erozijas novēršana.

- zemes uzlabošana, kas mazina klimatisko apstākļu nelabvēlīgo ietekmi un nodrošina dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

Tās ir tikai divas no daudzām meliorācijas definīcijām. 20. gs. 20.-30. un 50.-60. gados Latvijā veica aktīvu meliorāciju un pārveidoja neskaitāmas upes. Šajos pasākumos ietilpa lauku drenēšana, ūdenstilpju līmeņa regulēšana, purvu nosusināšana, upju iedambēšana un to gultnes regulēšana, lai iegūtu plašas teritorijas, ko izmantot lauksaimniecībai. 20. gs. 60. gadu beigās Latvijā bija nosusinātas divas trešdaļas mitro plavu un ganību.



Izmantojot attīstītas meliorācijas sistēmu tīklus, upes veica lauksaimniecības zemju atūdeņošanu. Meliorācijai pakļāva gan mazas upes, gan atsevišķus lielu upju posmus visā Latvijā.

Meliorācijas rezultātā pārveidotās Dvietes upes posms: A - dabiska, meandrējoša gultne posmā starp Dvietes ceļa tiltu un Skuku ezeru (Armijas štāba karte 78-h, M 1:25 000, 1920) un B - iztaisnotās upes tecējums mūsdienās (Latvijas satelītkarte, M 1:50 000, LR VZD Kartogrāfijas pārvalde, 2004)



PALU ATKARĪGIE - BEZMUGURKAULNIEKI

Daudzveidīgā augu valsts un dažāda ūdens un mitruma daudzums savukārt rada piemērotus dzīves apstākļus kukaiņiem, gliemežiem un citiem bezmugurkaulniekiem. Kopumā vairāk nekā 1300 sugām.



Līdz ar palu ūdeņiem vairoģčaulvēži ātri savairojas un izklīst pa palieni.



Pasaulē visvairāk aizsargātā vabolu suga - lapkoku praulgrauzis - apdzīvo lielos, dobbumainos un saules apspīdētos palieņu ozolus.

PALU ATKARĪGIE - ZĪDĪTĀJI

Palieņu pļavas kalpo par ganībām stirnām, staltbrīžiem, aļņiem, kam seko arī vilki un lūši. Savukārt lapsas un plēsīgos putnus pievilina palienēs mītošie sīkie grauzēji - strupastes, peles, kuras ik gadu pēc palu ūdeņiem jauno zemi kolonizē no jauna. Palienēs barojas arī sikspārņi. Savukārt bebru varētu uzskatīt par īsto palieņu apsaimniekotāju - krūmu nograušana viņš veic „par saviem līdzekļiem”.



PALU ATKARĪGIE - BIOTOPI UN AUGI

Mitrajās un auglīgajās palienu pļavās ir izveidojušies piemēroti augšanas apstākļi visai dažādām augu sugām. Līdztekus vairākiem simtiem „parasto” sugu, palienu pļavās aug arī tādi floras retumi kā Sibīrijas skalbes, jumstiņu gladiolas, krāsu zeltlapes, krūmu cietpienes, dažādas orhidejas - dzegužpirkstītes, naktsvijoles u.c. Tieši augsnes auglība un īpašais hidroloģiskais režīms nodrošina priekšnoteikumus šo sugu augšanai palienēs. Kopā ar vīgriezēm, lēzkerkstīm, saulkrēsliņiem un citiem augiem palienēs veidojas Latvijā un Eiropā īpaši aizsargājams biotops - eitrofas augsto lakstaugu audzes jeb vienkārši - auglīgas un daudzveidīgas pļavas. Dažās palienēs sastopami pat 5-7 dažādi aizsargājami biotopi.



Sibīrijas skalbe

Līdz ar palienu pļavu un citu mitro pļavu samazināšanos arī Sibīrijas skalbes un jumstiņu gladiolas ir sastopamas retāk.



Jumstiņu gladiola

Jumstiņu gladiolas Gaujas grīvas palienu pļavās

PAR KO NEPADOMĀJA MELIORATORI

...par to, ka tik „traucējošie” pali patiesībā augsni padara auglīgāku - mēslo to. Un tas notiek par baltu velti! Līdz ar paliem ir ienestas barības vielas, kas veicina palienu auglīgu augšņu veidošanos. Aluviālās (palienu) augsnes ir izplatītas upju ielejās, kas applūst palu laikā un kurās uzkrājas palu ūdeņu sanesumi; augsnes auglība ir augsta un šāda tipa augsnes piemērotas visdažādākajiem kultūraugiem. Tāpat palu rezultātā veidojas mitras, dūņainas ieplakas, kas ir barošanās vietas vairākām putnu sugām.

...par to, ka meliorētajās platībās vairs neuzkrājas barības vielas un neizgulsnējas piesārņojums, bet ezeros, upēs un jūrā pieaug piesārņojuma koncentrācija, palielinās skābekļa patēriņš. Dānijā, Bredes upes palienē, veiktajā pētījumā konstatēts, ka atjaunotajā 47 ha palienē 300 stundu laikā nogulsņējās 805 t nogulu, kuru daļiņu izmērs mazāks par 0,25 mm, 121 t organisko vielu, 2,4 t slāpekļa un 1,1 t fosfora.

...par to, ka melioratīvo pārveidojumu rezultātā ir izjaukts upju dabiskais noteces režīms. Pavasara palu ūdeņi ātri aizplūst no milzīgām teritorijām un rada plūdu risku leņķus šīm vietām. Savukārt vasaras laikā agrākās palienes un pat upes izžūst un sāk pastiprināti aizsaugt.

...par to, ka, meliorējot platības, būtiski tika ietekmēts ainavas funkcionālais stāvoklis, pakļauts regulācijai augsnes mitruma, gaisa un siltuma režīms.

Plūdu risku palielināja arī aizsargdambju un HES būvniecība. Tā, piemēram, Daugavā, uzbūvējot Ķeguma HES, sāka applūst Jaunjelgava, uzbūvējot Pļaviņu HES - Jēkabpils, bet Rīgas HES - Ogre.

Kas notiktu, ja uzbūvētu Daugavpils HES?



Jaunuzbūvētais ceļš Daugavas palienē pie Sventes. 2005. gada aprīlis.

AGRĀK...

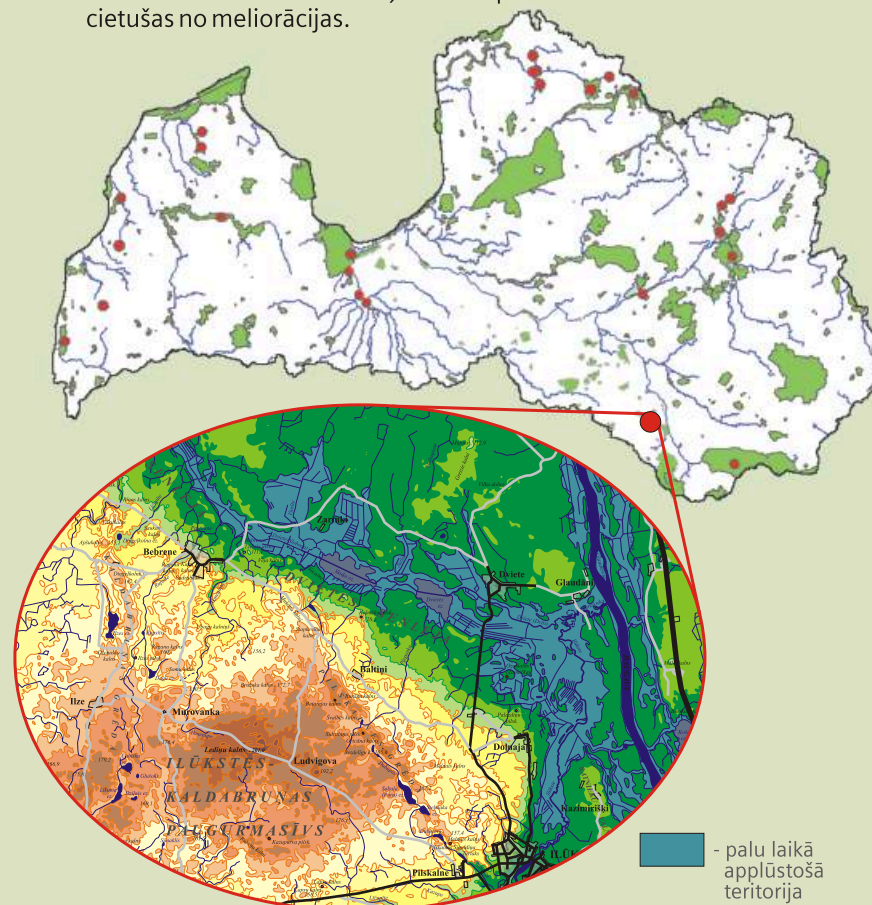
Lielākas vai mazākas paliņu pļavas agrāk bija vai ikkatras upes krastos. Var droši apgalvot, ka meliorācija ir skārusi gandrīz katru Latvijas upi un to palienes. Lai samazinātu plūdus, iztaisoja asos upju līkumus. Lielākā vēriena šāda veida darbi veikti aizpagājušā gadsimta sākumā Bēzres un Auces upē. Bērze pie ietekas Lielupē dalījiesies vairākos atzaros un kopā ar sazaroto Auces grīvas rajonu Svētē veidojusi plašu, pārpurvotu, attekām sadalītu zemieni, kurā vēl atradušies pieci mazi ezeriņi. Pavasaros un rudenos visa zemiene pārvērtusies par plašu ezeru. 1800. gadā Auces un Bēzres augšteci iztaisoja, izrokot kanālus 12 km garumā... Līdzīgs liktenis piemeklējis arī Užavu, Roju, Abavu, Rīvu, Iecavu, Aivieksti, Dvieti...



Tie nav Latvijas meži - tie ir Latvijas grāvji ... tagad
(kartes sagatavošanā izmantota Valsts Zemes dienesta informācija, 2005)

...UN TAGAD

Pašlaik nozīmīgākās palu teritorijas ir iekļautas Latvijas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju un Eiropas aizsargājamo teritoriju *Natura 2000* tīklā. Tomēr lielākā daļa no šīm palienēm vairāk vai mazāk arī ir cietušas no meliorācijas.



Eiropas nozīmes Latvijas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas *Natura 2000* ar nozīmīgākajām paliņu teritorijām ● un Dvietes paliene ar palu laikā applūstošo teritoriju (Dvietes kartes pamatā - Latvijas satelītkartes Ilūkstes lapa, sagatavojis Dāvis Gruberts, 2002)